

(Fortsættelse 31):

LEJRSKOLE VED BØNDERNES HEGN

I maj måned skulle min klasse på såkaldt lejrskoleophold ved Bøndernes Hegn i Hareskoven lidt nord for København. Her havde kommunen en stor toetagers træbygning, som var beregnet til formålet, idet underetagen indeholdt køkken og køkkenfaciliteter, brusekabiner, opholdsstue og spisesal samt toiletter. På overetagen var flere værelser med køjesenge beregnet til overnatning.

Så vidt jeg husker blev vi kørt til Bøndernes Hegn i en bus, der var lejet til formålet. Uvist af hvilken grund, var det ikke vores klasselærer Hr. Holbro, der ledsagede os på turen, men derimod den en del år yngre sløjdlærer Hr. Garde og en yngre vikar. Under disse to mænds ledelse tog vi af sted en tirsdag tidlig formiddag og skulle vende hjem igen om fredagen, således at vi i hvert fald fik to hele dage på stedet. Det tog vel omkring en time at køre til Hareskoven og frem til stedet, hvor vi skulle holde lejrskole.

Men hytten, som huset kaldtes, forekom mig forholdsvis primitiv og rustik i det, og der lugtede indelukket og klamt. Det kunne jeg egentlig ikke så godt lide, men nu var vi der, og jeg fik en køje i et værelse, som jeg delte med seks af mine klassekammerater. Det bekom mig ikke særlig godt, for jeg var vant til kun at sove i rum sammen med min lillebror, Benny. En af mine klassekammerater hed Leif., og han var jævnaldrende med mig, men stor og veludviklet, og med en stemme, der var ved at gå i overgang, hvorfor hans stemme ind imellem lød lidt ejendommelig. Men tilsyneladende var han en flink fyr, som jeg dog ikke kendte ret meget til, idet det var begrænset, hvor mange af sine 29 klassekammerater, man fik lært at kende.

På et tidspunkt sad vi nogle stykker på et par bænke udenfor huset og talte om, hvad der videre skulle ske under vores fire dages lejrophold. Midt under samtalen kom Leif ud fra huset og satte sig lige overfor mig, og da han hørte, at jeg var lidt utilfreds med at skulle sove sammen med så mange, som tilfældet var, foreslog han at jeg kunne sove i det rum, hvor han selv skulle sove, for der var der kun to andre, der også skulle være, hvilket betød at vi i givet fald kun ville være fire drenge i samme rum. Det syntes jeg var en god idé, så fulgt af Leif gik jeg straks op ovenpå og flyttede mit habengut ind i det andet rum. "Du kan jo sove i min overkøje!" foreslog han. "Ja, hvorfor ikke!" tænkte jeg og lagde min sovepose og min pyjamas derop.

Det blev en lang dag, som sluttede med lejrbål og fællessang, og da vi endelig kunne gå til køjs, var jeg så træt og udmattet, at jeg straks faldt i søvn i den lidt umagelige overkøje, som Leif havde anbefalet mig. To af vores kammerater sov i en køjeseng i den anden side af værelset. Men lidet anede jeg, at han havde

haft en bagtanke med sit forslag, for midt om natten vågnede jeg pludselig ved, at en eller anden famlede udenpå mine natbukser. Jeg blev nærmest chokeret og vidste ikke rigtig, hvad jeg skulle gøre, så derfor forholdt jeg mig i første omgang helt stille og lod som om jeg sov. Den famlende hånd blev dristigere og fandt vej ind under bukserne og greb forsigtigt om min bare tissemand og begyndte at kæle for den. I forsøget på at blive fri for hånden, uden at kompromittere den anden, vendte jeg mig ligesom i søvne om på den anden side, så jeg havde ryggen mod den formastelige person, hvis hånd dog fulgte med og ikke slap taget i mine ædlere dele. "Det er bare mig!" hviskede en hæs stemme, som jeg straks blev klar over var Leifs. "Er det ikke dejligt!?" fortsatte han, idet han forsøgte at onanere min penis, som uvilkårligt rejste sig ved berøringen. Min følelse af, at der foregik noget helt forkert, var dog for stor og stærk til, at jeg kunne opfatte situationen som behagelig, og derfor skubbede jeg straks hans hånd væk og satte mig op i sengen, idet jeg udbrød: "Hvad er det, du gør!?" – "Scchhhh, ikke så højt! Du må virkelig meget undskylde!" svarede han spagfærdigt hviskende, og fortsatte lidt efter: "Jeg troede, du ku' li' det! Jeg håber ikke, du siger noget til læreren eller de andre om det!?" Det undrede mig for resten, at han ikke havde været bange for, at de to andre kammerater, som sov i samme rum som os, skulle vågne og blive klar over, hvad der foregik. Men så vidt jeg ved, sov de to drenge heldigvis tungt og hørte derfor ikke Leifs og min hviskende stemme.

Eftersom jeg ikke så gerne ville betragtes som en sladrehanke, hvilket var noget af det værste, man kunne blive beskyldt for af sine kammerater, fortalte jeg ingen om den natlige episode. Men straks om morgenen flyttede jeg mit habengut over til en anden køje, og der sov jeg de følgende to nætter, uden at Leif gjorde forsøg på at gentage sin dristige og kompromitterende adfærd. Dengang forstod jeg ikke rigtig, hvad der fik ham til at ville indlade sig seksuelt med en anden dreng, for begrebet og fænomenet homoseksualitet var noget nær der værst tænkelige, der fandtes, i al fald set med den offentlige morals øjne. Mistanke om homoseksuel adfærd var dengang ofte nok til, at den eller de mistænkte blev udsat for direkte forfølgelse og korporlig afstraffelse af 'gadens parlament', og naturligvis særlig, hvis de blev grebet på fersk gerning. Desuden var voksnes homoseksuelle omgang med mindreårige, det vil dengang sige med personer under 18 år, direkte strafbart i henhold til politivedtægten. Senere i livet har jeg tænkt over og forstået, at der for Leifs vedkommende, som jo dengang kun var godt og vel 12 år, men fysisk ret veludviklet og pubertetspræget, var tale om at hans seksualitet for alvor var begyndt at gøre sig gældende. Og da det i den alder var utænkeligt, og i øvrigt heller ikke tilladt, at gøre seksuelle tilnærmelser til piger, har hans åbenbart stærke og uimodståelige seksuelle drift som en slags erstatning derfor rettet sig mod en af samme køn. Det blev så i dette enkeltstående tilfælde mig, der blev hans uvillige 'offer', men om han eventuelt forsøgte sig med andre af sine

kammerater, har jeg ingen viden om. For resten tror jeg ikke, at han var disponeret for egentlig homoseksualitet, for det var der ellers ikke noget i hans øvrige adfærd, der tydede på.

Til daglig i skolen hilste Leif og jeg i tiden efter lejrskolen venligt på hinanden, men havde ellers ikke noget med hverandre at gøre i resten af skoleårene, og jeg husker ham kun på grund af den ovenfor omtalte episode. Hvad der siden er blevet af ham, og hvordan hans liv har formet sig, har jeg overhovedet ikke den mindste viden om.

EN "BØRNELOKKER"?

I denne forbindelse kan jeg passende omtale en episode, der en gang fandt sted ovre ved parkanlægget i Hans Tavsgade, og som kunne have fået ret så fatale konsekvenser for en mand på omkring 30 år, der blev jagtet og pågrebet på grund af mistanke om, at han var såkaldt "børnelokker". Det skete en dag, da jeg var på vej hjem fra skole, hvor jeg som sædvanligt skød genvej gennem det nævnte parkanlæg. Det usædvanlige denne dag var, at en del mennesker, flere kvinder og mænd og et par børn, var forsamlet omtrent oppe ved udgangen ud mod Jagtvej. De voksne diskuterede lavmælt, men ivrigt og ophidset, og jeg forstod på det hele, at de to børn, to piger på vel omkring 8-9 år, mente at der luskede en "børnelokker" rundt i parken, og han havde blandt forsøgt at komme i kontakt med et par af børnene henne på legepladsen.

Ordet "børnelokker" var den tids betegnelse for "en pædofil", og alene ordet og de forestillinger, det stod for og i reglen vakte, var i sig selv nok til at ophidse folk, herunder ikke mindst kvinder, så at de værst tænkelige sider af psyken kom frem. I det aktuelle tilfælde drejede det sig som nævnt om, at de to mindreårige piger mente at have set en yngre mand luske omkring ved legepladsen og på gangene i parken. Manden havde også henvendt sig til et par af de andre børn på legepladsen, og spurgt om, hvad klokken var, og det syntes de to piger var mærkeligt, især fordi manden selv havde armbåndsur på.

"Dér er han!" råbte en af pigerne pludselig og pegede hen mod en sti i nærheden, og straks for de mange mennesker, vel omkring 20-25 stykker, hen mod stedet, men manden nåede at flygte ud af parken ved udgangen lige over for Metropolitanskolen, inden han blev indhentet, fanget og holdt fast af et par af de stærkeste mænd i mængden. Selv fulgte jeg efter og stillede mig foran lågen et stykke derfra, hvor jeg havde et nogenlunde godt overblik over, hvad der foregik. Et par af mændene forhørte nu manden: "Hvorfor lusker du rundt i parken?" ville de vide, hvortil manden mumlede et eller andet. "Pigerne her siger, at du er børnelokker! Passer det?" Hvilket manden grædende benægtede, åbenbart til stor irritation for nogle af kvinderne, som råbte: "Giv

ham nogle tæv, det infame svin!" "Vi ringer efter politiet!" var der en af de mere besindige mænd, der foreslog, og som selv gik over til en telefonboks på den modsatte side af gaden. Mængdens ophidselse og irritation blev stadig større, imens spørgsmålene og tilråbene haglede ned over den arme mand, som alene var pågrebet på grund af mistanke. Ingen kunne med sikkerhed vide, hvad mandens hensigter havde været, da han kontaktede pigerne på legepladsen. Pludselig var der en kvindestemme i mængden, som nærmest hysterisk skreg: "Klyng ham op i lygtepælen! Det har han fortjent!" Uroen bredte sig og jeg kunne se, at nogle var ved at lægge an til, at hænge manden op i den lygtepæl, der stod ved kanten af fortovet lige ved det sted, hvor mængden befandt sig.

Heldigvis for den arme mand, men måske også for de folk, der ville hænge ham, svingede der i samme øjeblik en politibil omkring hjørnet fra Jagtvej og standsede lige ud for folkemængden. To uniformerede betjente steg hurtigt ud af bilen og spurgte, hvad der var på færde. "Han er børnelokker, det møgsvin!" råbte et par kvinder i munden på hinanden. "Så, så!" sagde den ene af betjentene beroligende og fortsatte: "Nu tager vi os af manden, og om han er skyldig eller ikke, det afgøres af dommeren!" Betjenten førte nu manden hen til politibilen, men undervejs blev han slået af både kvinder og mænd, uden at betjenten kunne forhindre det. Den anden betjent blev stående, for at optage rapport og afhøre vidner om det passerede.

Hvad der videre skete med den pågældende mand, ved jeg ikke, men hvis han var uskyldig i pigernes og mængdens anklage imod ham, så kunne situationen under alle omstændigheder nemt være endt med, at manden var blevet hængt. Senere har jeg tænkt, at hans 'anklagere' formentlig lod deres frustrationer og had til tyskerne gå ud over en muligvis helt uskyldig mand, som måske blot har været en lettere psykisk retarderet og derfor en stakkels fyr.

HELD I UHELD

Men jeg blev i øvrigt ikke helt færdig med skildringen af min klasses lejrskoleophold ved Bøndernes Hegn i Hareskoven. Dagen efter ankomsten dertil, skete det, at en kammerat og jeg ville ud at se os om i nærheden af Hytten, og vi gik derfor ind i skoven, idet vi mente at det ville være meget let at finde tilbage til stedet. Til sidst kunne vi ikke høre klassekammeraternes stemmer og kom snart til en stor sø, som vi bestemte os til at ville gå rundt om, eller måske vende om, hvis vi syntes gåturen blev for lang. Vi fortsatte dog rundt om søen og mente på et tidspunkt, at stien nu gik tilbage til vort udgangspunkt. Det varede dog længe uden at vi kunne genkende de steder, vi passerede, og pludselig gik det op for os, at vi var faret vild og ikke kunne finde tilbage til hytten. Det viste sig bagefter, at vi var gået flere gange rundt om den

store St. Hulsø, før det gik op for os, at noget var galt. Vi troede begge, at vi hele tiden havde gået i den rigtige retning, hvilket viste sig at være totalt forkert. Bortset fra lidt fuglekvidder og summende insekter, var der fuldstændig stilhed på de steder, vi passerede, og vandet i søen var blikstille og spejlede skovens høje træer og buske, hvilket i sig selv var et smukt syn. Men sluttelig gav vi os til at råbe, så højt vi kunne, for om muligt at påkalde os opmærksomhed, hvis der var nogen i nærheden, der kunne høre os. Det var der heldigvis, men først efter nogen tid. Et par af vores klassekammerater kom løbende os i møde, idet de råbte: "Hvor har I dog været henne? Vi har ledt efter jer længe!"

Vores lille uheld blev drøftet ved aftenens lejrbrøl, og lærer Garde benyttede anledningen til at give nogle gode spejderråd om at sørge for at notere sig tydelige kendemærker, når man færdes i skoven. Samme aften et par timer efter solnedgang var der arrangeret en slags skattejagt i skoven lige ved lejrhytten, og vi blev opdelt i små grupper på hver to mand, som skulle lede efter skatten ved hjælp af lommelygter. For at lette vores orientering om, hvor vi befandt os, var der opsat små skilte med påmalede pile, som viste vej fra det ene sted til det andet og til sidst tilbage til lejren.

Et par af de hurtigste drenge fandt skatten, som jeg ikke længere husker, hvad var, og heller ikke, hvori præmien bestod. Men alt ialt havde dagen været så lang og anstrengende, at da vi ved 9-tiden om aftenen gjorde klar til at gå til køjs, var de fleste af os så trætte, at vi straks faldt i søvn, straks efter at vi havde lagt os og var krøbet under filtæppet.

De næste par dage forløb roligt og fredeligt, og lærerne og hele klassen gjorde nogle udflugter til seværdige steder i omegnen. Der blev også arrangeret forskellige lege, og en af disse gik ud på, at vi to og to sammen skulle finde dyrespor, hvilket der hurtigt gik sport i. Alt i alt havde vi det fornøjeligt, men jeg – og sikkert flere med mig – var dog begyndt at længes hjem til de vante omgivelser.

Om fredagen ved middagstid kom bussen og hentede os, så vi kunne blive kørt hjem til skolen, hvortil vi ankom kort før skoletids ophør, og da skoleklokken ringede ud, tog vi afsked med lærerne og hinanden og skyndte os hver især hjem til vores familier. En på flere måder belærende oplevelse rigere.

RULLEKONEBLADET OG BIOGRAFERNE

Den kære avis AFTENBLADET, populært kaldet "rullekonebladet", som min mormor hver dag læste med stor interesse og fornøjelse, forresten til socialdemokratiske morfars lettere irritation, havde i hvert fald et stort fortrin,

syntes jeg, nemlig den daglige tegneseriestribe "Anders And's Genvordigheder". Men biografannoncer var det skraldt med i den avis. Således havde den kun 6 sølle af slagsen at byde på onsdag den 21. maj 1941:

Atlantic. Forbudt for Børn. Marika Röck i "Kora Terry". Musik: Peter Kreuder. Den Vide Verden. Ugerevy – I Tango- og Rumbatakt – UFA Film Avis – Schorlheide – Tegnefilm: Spil op Mickey. (Der er her tale om Mickey Mouse-filmen "The Band Concert" fra 1935).

Metropol. 5. Uge. Foraarets straalende Lystspil "Med dig i mine Arme". Ekstra: Den svenske Kongefilm.

Nora. "Tak fordi du kom Nick!" Manuskript: Kjeld Abell. Scenesat af Svend Methling.

Palads. "Swing it, Hr. Lærer!" Alice 'Babs' Nilson og Adolf Jahr. I Aften Kl. 7,15 Æresforestilling: Alice "Babs" Nilson overværer personlig Forestillingen, hvis Indtægt gaar til "Saxoly". (Sidstnævnte var en institution for socialt udsatte mennesker).

Palladium. Uden Stop fra Kl. 12. 70 Øre. Kino Orgel – Revyer – Kultur – Rejse- og Silhuetfilm. Kl. 7,15 og 9,15 Ilse Werner i "Ønskekonzerten".

The image shows a collage of various theater and cinema advertisements from 1941. The ads are arranged in a grid-like fashion, with some overlapping. Key advertisements include:

- Den Vide Verden**: Hovedbræget, Kl. 13.50, Uge 5. Foraarrets straalende Lystspil "Med dig i mine Arme".
- Palads**: Kl. 7.15-9.15, "Swing it, Hr. Lærer!" Alice 'Babs' Nilson og Adolf Jahr.
- Triangel**: Kl. 7.10 og 9.10, "Den svenske Storfilm Alting ta'r sin Tid".
- Windsor**: Kl. 8.15, "Kaptein Benoit".
- Kino Palæet**: Kl. 4.15-9.15, "Blændværk med Lucien Baroux".
- Platan**: Kl. 7.15-9.15, "Hvide Slaver" med Betty Davis.
- Nora**: Kl. 7.15-9.15, "Tak fordi du kom Nick!" med Kjeld Abell.
- Park**: Kl. 19.15-21.15, "Tak fordi du kom Nick!" med Helene Weisbech.
- Roxy**: Kl. 7.15-9.15, "Tak fordi du kom Nick!" med Sigfred Johansen.
- Port Bio Station**: Kl. 19.10 og 21.10, "Landevejs-Kroen" med Edvard Persson.
- Strand Teatret**: Kl. 7.15-9.15, "Heksen" med L. Bern.
- Frank Lloyd's Præsidentens Kurer**: Kl. 7.15-9.15, "Rialto".
- Konserter**: "Odd Fellow Pal. store Sal I Morgen Onsdag Kl. 8 og Torsdag 29. Maj Kl. 8".
- Den kongelige Svenske Opera**: "synger i Kostumer".
- Udstillinger m. m.**: "Skulptur i Stuer".
- Cykkeløb**: "Ordrupbanen".

Herover ses et udsnit af biografannoncer i Berlingske Aftenavis for tirsdag den 27. maj 1941. Bemærk, at amerikanske spillefilm fortsat er godt repræsenteret i repertoire. Den svenske film "Med dig i mine Arme" blev en stor succes og etablerede Karin Ekelund og Edvin Adolpson som et elskerpår på linie med, hvad man tidligere kun havde set i amerikanske film. Og svenskfødte Greta Garbo kunne stadigvæk trække folk i biografen, ikke mindst i og med den fornøjelige Lubitch-film "Ninotchka". Se annoncen for filmen herunder.

Biografteatre

<p>leje</p> <p>5. iværme, alle ber Flytte-</p> <hr/> <p>soderne Bredg. 69. Dinsse</p> <hr/> <p>hjælpe Dem al. s-Friser. Elmegade). 10-3 samti</p> <hr/> <p>unde. Alie 1413. jersgade 90 er.</p> <hr/> <p>en</p> <p>R</p> <p>ope</p> <p>1. Kl. s. ler ud- e med</p> <p>Priser.</p> <hr/> <p>rer</p> <p>11. 1616</p> <hr/> <p>ndl. Leje. ting. 13 Kr</p>	<p>ALLE TEATRET KL 2-4-7L 9L JAGDESSORO ALLE (CROSLUDY) Benjamin Christensen Heksen Forh. I. Storfilm</p> <hr/> <p>CARLTON KL 2-4-7L 9L 1. UGE Alle Tider • første Operette-Sukses Rose Marie Jeanette Mc Donald — Neilson Eddy</p> <hr/> <p>COLOSSEUM KL 7,10 og 9,10. Central 25 85 fra Kl 5 Sæsonens svenske Botakinsfilm Gentleman til Leje Sickan Carlsson — Ake Söderblom</p>	<p>Med dig i mine Arme forårets straalende Lystspil med SVENSK FILMS NYE ELSKEDDAD Karin Ekblad • Edvin Adolphson Ekstra: DEN SVENSK KONGEFILM 6 Metro KL 2-3:30-5:00-7:30-9:20 TIF 1510 ERA 10</p>	<p>SCALA-BIO KL 2-3:15-5:15-7:15-9:15 • C.7627 fors. fra Kl 7½ GARBO for første gang Præsenteret af ERNST LUBITCH NINOTCHKA Et METRO-FILM</p>
	<p>GENSYN I SCALA-BIO</p> <p>GARBO har aldrig været mere BEDAARENDE end i NINOTCHKA Et METRO-Lystspil</p>		
	<p>BelleVue 7,40 og 9,40. Fors. fra 4 ORDRUP 40 76 og 40 78 AKSEL SCHIÖTZ I Weyse-Film Jeg har elsket og levet</p> <hr/> <p>Bristol FREDERIKSBERGGADE 25 Eftm. Tlf. 35 66. Aft. Tlf. 35 88 Tlf. fra Kl. 1/2 Kl. 2-3:30-5-6:30-9:30 Mazda Schuster og Albert Matternstock Hvem kysser Madelaine?</p>	<p>PALLADIUM UDEN STOP fra Kl. 12 • 70 Ore • Kino Orgel • Dansk Revy • UFA Avis Langs Elben • EMIL COLEMAN • Gode Spejdere • Tegnefilm KL 7:15 PREMIERE paa den finske Storfilm: RUNEBERG, FINLANDS DIGTERKONGE KL 9:15 KL 7:15 SVEND METHLING fremfører: „Svend Due“ MOGENS KILDE spiller: „Finske Toner“</p>	
	<p>Den VIDE Verden HØVED-BANEN KL 6-7:30-9:30</p>	<p>KL 6-7:30-9:30 PALADS Billetter 40 og 20 KL 7:10 og 9:10 TRIANGEL C. 70 47 fra 4</p>	

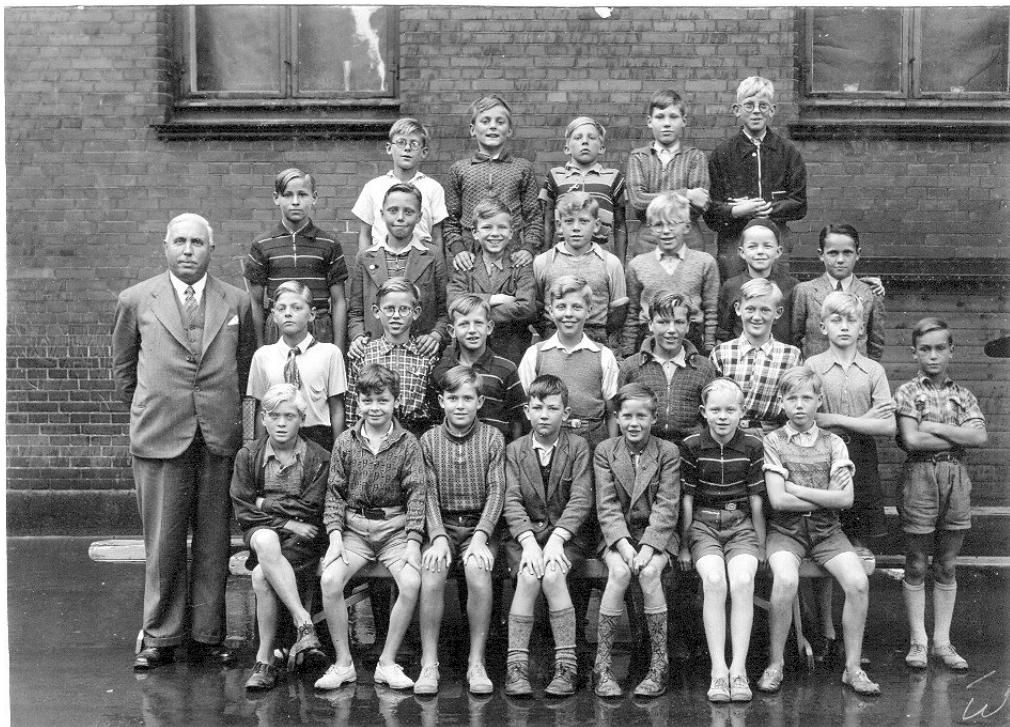
DEN SORTE BØRS

Det fik også betydning for mange mennesker, at den tiltagende tobaksmangel som følge af importrestriktioner medførte, at der ikke var tilstrækkeligt med tobaksvarer, især cigaretter, i butikkerne. Disse indførte derfor fra den 28. maj kortere åbnings-tider. Situationen fik imidlertid bl.a. den konsekvens, at sortbørshandel med tobaksvarer til store overpriser fik gode vilkår. Hvor cigaretterne kom fra var ikke altid let at vide, men i nogle tilfælde var disse smuglet ind i landet fra Sverige eller de var stjålet fra en af de danske tobaksfabrikker.

I forbindelse med den ulovlige handel med rationerede cigaretter kan det nævnes, at min altid påhitsomme onkel Thorkild, som selv var storyrger, også i den situation fandt udveje for at anskaffe sig især cigaretter, både til eget forbrug og til videresalg på den sorte børs. Den sidstnævnte fandtes ikke noget bestemt sted, men den ulovlige handel med rationerede og i nogle tilfælde stjalne varer skete overalt på gader, stræder og i private hjem, men i reglen så diskret, at lovens håndhævere og nidkære borgere ikke registrerede, hvad der foregik. Der handledes dog meget andet og mere end cigaretter på den sorte børs, som f.eks. rationeringsmærker, der i reglen var videresolgt af folk, som ikke selv havde brug for disse, eller som var blevet stjålet på et kommunekontor.

Men min kære onkel Thorkild havde overhovedet ingen skrulper ved at tjene penge på denne ulovlige måde. Hans hovedproblem var, at han egentlig ikke havde nogen speciel uddannelse, men altid fandt udveje og var parat til at prøve, hvad der måtte byde sig til, bortset fra fabriksarbejde eller andet fast arbejde fra kl. 8-17. Det lykkedes ham stort set altid at klare sig igennem på den ene eller den anden måde, lovlig eller ulovlig. Foreholdt ulovligheden af sortbørshandlen, svarede han: "Nå, og hvad så!" Han var easy going og sorgløs, altid venlig og parat til at hjælpe sin familie, men det, han ikke havde lyst til, det ignorerede han og lod andre om. Hans hovedinteresse i livet var til enhver tid damer, unge og lidt ældre, når bare de var villige til andet og mere end at kysse og kramme. De ofte mere end villige af slagsen, men alligevel ordentlige piger, kom han i kontakt med især på danserestauranter som Prater i Stengade og Danas Have på Nørrebrogade. Dengang var han meget mådeholden, hvad spirituøse drikke angår, og i min barndom og ungdom har jeg kun oplevet få gange, hvor han optrådte beruset. Den ene gang var en nytårsaften og den anden gang til min konfirmationsfest.

Efter at vi var vendt hjem fra lejropholdet og begyndte på den daglige skolegang igen, hændte det en dag i en af timerne, at vi pludselig blev bedt om at gå ned i skolegården og tage opstilling til et klassefoto. Desværre havde der lige været en regnbyge, så skolegården var våd, men fotografen havde ikke tid til at vente på solskin, for der skulle tages billeder af samtlige klasser.

På dette klassebillede herover fra en regnvåd dag i sommeren 1941 ses stående til venstre klasselæreren Hr. Holbro, og dreng nr. 2 fra venstre på forreste bænkerække er Per

Mejlstrup. Selv sidder jeg som nr. 2 fra højre på samme række, og drengen til højre for mig er min sidekammerat Svend Holm. Den høje dreng med lys krave og ærmer i anden række fra neden, er Leif, medens drengen helt til højre i samme række er 'atleten' John. I tredje række fra neden ses yderst til højre Jørgen Vestergaard og hans sidekammerat Mogens. Den mindste dreng i den øverste, fjerde og sidste række, er Kaj, som var meget dygtig til at tegne og male. Svend Holm er ham, der snød med at påstå, at han selv havde tegnet en tegning af "Peter Pep", men som han faktisk havde kopieret fra et billede i Billed-Bladet. De øvrige drenge husker jeg stort set allesammen ansigterne på, men desværre ikke deres navne.

DEN LILLE BIOGRAFDIREKTØR

På min 12 års fødselsdag den 12. juni 1941 kom til min helt store overraskelse min rare onkel Thorkild og forærede mig en 'rigtig' kinoprojektor til 35mm film. Og sammen med den fulgte nogle ruller film, som hver især indeholdt en såkaldt 'akt', idet man af forevisningstekniske grunde opdelte spillefilmene i akter. En spillefilm bestod i reglen af 5-6 akter, hvilket altså vil sige 5-6 filmruller. Den ene af de nævnte filmruller, der fulgte med min kinomaskine, indeholdt en akt af "Den sidste Mohikaner", en amerikansk spillefilm fra 1930'erne. Den anden rulle indeholdt en akt af den svenske spillefilm fra stumfilmtiden "Gösta Berlings Saga", og den tredje og sidste filmrulle var fra en dokumentarfilm om det vilde Afrika, "På safari i Afrika", tilmed i farver, hvad der var ret usædvanligt og ualmindeligt på den tid.

Kinoprojektoren var af gedigent tysk fabrikat, og med hånddrevet fremføring af filmspolerne, og den havde med al sandsynlighed været brugt af en af 1930'ernes såkaldte rejsebiografer. Sådanne rejsebiografer var der en del af, som drog land og rige rundt og foreviste film fortrinsvis i landsbyerne eller på markedspladser. De to af mine filmruller var dog forsynet med optisk lyd, nemlig "Den sidste Mohikaner" og rejsefilmen "På safari i Afrika", mens "Gösta Berlings Saga" som nævnt var en stumfilm. Min kinomaskine havde dog ingen fotocelleanordning indbygget, og der hørte heller ikke højtaler til, så den kunne kun vise filmene stumme, hvilket dog betød mindre, i al fald i mine øjne, og for resten også i mit publikums øjne. De sidstnævnte var naturligvis mine søskende og forældre og lejlighedsvis også mine morforældre og fætter Dennis.

Til at sikre en jævn og konstant fremføring af filmene var der på et projektorens tandhjul monteret en stroboskopskive, som angav, hvornår den hånddrevne fremføring skete i det rigtige tempo. Operatøren, i dette tilfælde altså mig, skulle hele tiden holde øje med stroboskopskiven, for at holde det rette fremføringstempo. Drejede man nemlig for langsom på håndsvinget, bevægede personerne på lærredet sig også langsomt, alt efter tempoet, og drejede man det for hurtigt, pilede personerne af sted eller bevægede sig på en måde, som den man kan se, når stumfilm bliver fremført med f.eks. lydfilmens hastighed. Det vil sige, hvis film, der er optaget med 16 billeder i sekundet, forevises med 24 billeder i sekundet.

I 1942, da jeg havde fået overladt værelset eller kammeret, som vi kaldte det dengang, og som jeg delte med Benny, helt for mig selv, arrangerede jeg nogen gange 'biografforestillinger' for nogle af de børn, jeg eller mine to brødre, kendte fra gaden. Men herom senere.

OPERATION BARBAROSSA

Den helt store politiske begivenhed dette år var interneringen af de ledende danske kommunister, som blev anbragt i Horserødlejren. Det skete efter at Tyskland den 22. juni 1941 havde påbegyndt invasionen af Sovjetunionen. Tyskerne betegnede den som Operation Barbarossa, og den betød et lodret brud på den ikke-angrebspagt, som Hitler og Stalin havde indgået med hinanden i 1939. Ikke-angrebspagten var da også kun udtryk for en skinmanøvre, især fra Hitlers side, nemlig for at forhindre Stalin og dermed Sovjetunionen i at gribe ind over for Nazi-Tysklands invasion af de østeuropæiske lande. Ved samme lejlighed havde man desuden indgået en hemmelig aftale om, at Sovjet kunne invadere det østlige Polen og dermed rykke sin sydvestlige grænse længere vestpå. Men Hitler drømte fortsat om verdensherredømmet, og erobringen af det vældige Sovjetunionen var udset til at skulle være den egentlige indledning til realiseringen af drømmen. Erobringen af de mindre lande havde kun været ouverturen til det, verden kunne vente sig, hvis det ellers kunne lykkes for Nazi-Tyskland at skaffe sig det større "Lebensraum", som Hitler ustandselig fablede om.

Det blev især i hælene på den i begyndelsen sejrrigt fremrykkende tyske værnemagts tropper, at Himmlers SS-Totenkopf kompagnier (Totenkopf = Dødningshoved, et emblem, som 'prydede' SS-uniformerne) kom til at udføre nogle af deres mest grusomme, nådesløse og helt igennem umenneskelige forbrydelser mod den sovjetiske civilbefolkning, og især mod de mange jøder, der gennem generationer havde levet i det vældige land. Mændene i Waffen SS var gennemgående en flok hårde og barske fyre, men særlig medlemmerne af totenkopf (dødningshoved) kompagnierne havde en psyke, der kun kan karakteriseres med begrebet djævlbevidsthed. Disse mænd var i stand til alt: tortere, plyndre, voldtage og - ikke mindst - dræbe deres ofte helt uskyldige ofre, og hvad måske værre var, de udførte med fanatisk iver deres forfærdelige ugerninger. Disse bæster nød ligefrem at pine, plage og til slut dræbe de i reglen helt forsvarsløse mænd, kvinder og børn, som de i øvrigt i god overensstemmelse med den strengt nazistiske ideologi opfattede som "undermennesker".

Det overgreb mod mennesker, der skete under tyskernes invasion af Sovjetunionen i 1941 og det, der fulgte efter i det følgende år, hører til blandt

de største forbrydelser i det turbulente 20. århundrede. Den 22. juni sattes tyskernes angreb ind over en bred front, der strakte sig fra Ishavet til Finske Bugt og videre fra Østersøen til Sortehavet, og Hitler havde blandt andet givet ordre til, at alle pågribne russiske politiske kommissærer straks skulle skydes uden dom. Samtidig havde han udstedt en hemmeligstemplet bekendtgørelse om, at de forbrydelser, som medlemmer af den tyske værnemagt måtte begå overfor den russiske civilbefolkning, ikke ville blive retsforfulgt. Det var jo det samme som at give frit spillerum for overgreb af enhver tænkelig og mulig art.

AKTIONEN MOD KOMMUNISTERNE

Men som nævnt fik Operation Barbarossa indirekte også konsekvenser i Danmark, idet tyskerne havde beordret det danske politi til tidligt om morgenen ved 3-4 tiden den 22. juni 1941, altså samme dag, som angrebet på Sovjetunionen fandt sted, at indlede en lands-dækkende aktion mod de ledende danske kommunister samt alle kommunister, som kunne mistænkes for at udøve spionage og sabotage. I de følgende uger blev flere hundrede mennesker arresteret og indsat i interneringslejren Horserød i Nordsjælland, og mange af dem blev senere ført til tyske kz-lejre, og de, der overlevede opholdet her kom først på fri fod igen fire år senere, da Tyskland måtte kapitulere. Blandt de arresterede var også tre folketingsmedlemmer som Danmarks Kommunistiske Parti (DKP) havde fået ved valget i 1939, nemlig Aksel Larsen, Alfred Jensen og Martin Nielsen. Disse tre var ifølge Retsplejeloven og Grundloven garanteret immunitet mod retsforfølgelse, og det var derfor en yderst penibel situation for den danske regering, at de i det hele taget var blevet arresteret.

Ordren til politiaktionens iværksættelse blev givet af ingen ringere end landets statsminister, Thorvald Stauning, som dog handlede under stærkt pres fra tyskerne. Forud herfor var der nemlig sket det, at Udenrigsministeriets direktør Niels Svenningsen og Justitsministeriets departementschef Eivind Larsen var blevet ringet op og kaldt til det tyske hovedkvarter i København, Dagmarhus. Her var de blevet informeret om, at Hitler samme morgen havde indledt et angreb på Sovjetunionen, og samtidig hermed fik de to herrer overrakt et tysk memorandum, der krævede arrestation af alle ledende danske kommunister, herunder de tre folketingsmedlemmer.

Niels Svenningsen forsøgte derefter straks at få kontakt med justitsminister Harald Petersen, men forgæves, hvorefter Svenningsen over telefonen fik kontakt med udenrigsminister Eric Scavenius. Denne anbefalede at man bøjede sig for de tyske krav, men henviste i øvrigt til statsminister Stauning. Svenningsen forelagde derefter de tyske krav for statsministeren, som uden større betænkningstid gav ordre til at sætte politiaktionen i gang. Stauning

tilsidesatte dermed grundloven, hvad angår de ovenfor nævnte tre folketingsmedlemmer.

Rent praktisk begyndte politiaktionen på Københavns Politigård, hvor alt disponibelt personale fra Opdagelsespolitiet blev indkaldt. Desuden kom et antal tyske politifolk, der i det daglige varetog forbindelsen til det danske politi, til stede, dels for at overvåge aktionen og dels for at medvirke direkte under anholdelsen af de kommunistiske folketingsmedlemmer.

Kort før klokken 9 samledes de tilstedeværende betjente i politigårdens parolesal for at modtage en kort information om situationen og ligeledes en kort instruktion til aktionens igangsættelse. Det var departementschef Eivind Larsen, der kort opridsede baggrunden for og angav retningslinierne for den aktion, der under foregivende af nødvendigheden, nu skulle sættes i gang. Herunder fremhævede departementschefen, at man var nødt til at se bort fra både Retsplejeloven og Grundloven, noget, der normalt ville være strafbart, men som under de givne omstændigheder var en nødvendighed og som det samlede ministerium stod bag.

Der blev derefter udsendt et telegram med direktiver til samtlige politimestre i landet, og samtidig hermed blev de københavnske betjente, normalt to og to, sendt ud for at anholde de enkelte kommunister. Anholdelserne af kommunisterne foregik efter hemmelige kartoteker, som sikkerhedspolitiet og Københavns Politis afdeling D havde udarbejdet i årene forud. I disse kartoteker fandtes opført medlemmer af DKP's centralkomité, Danmarks Kommunistiske Ungdom, kommunistiske folketings- og rigsdagsmedlemmer, ledere af organisationer med tilknytning til DKP, og medarbejdere ved kommunistiske blade og tidsskrifter.

Tyskerne var selv i besiddelse af en liste udarbejdet af det danske politi, som rummede navnene på omkring 70 ledende medlemmer af DKP. Men tyskerne havde ikke sat noget præcist tal for, hvor mange kommunister, man ønskede interneret. Det blev blot angivet, at det drejede sig om alle ledende kommunister samt alle kommunister, der kunne mistænkes for at udøve spionage og sabotage. Og eftersom alle kommunister pr definition med rette kunne mistænkes for at ville lave sabotage og drive spionage mod besættelsesmagten, var der derfor frit spil for det danske politi til at arrestere så mange kommunister som muligt. Der blev i alt arresteret over 300 kommunister i løbet af de første otte uger efter aktionens ikrafttræden, men flertallet af disse blev dog løsladt kort efter. Tilbage blev der 116 politiske fanger, som dels var interneret i Horserødlejren og dels sad i Vestre Fængsel. Dette antal blev dog senere forøget gennem fire andre arrestationsbølger mod kommunister, der blev iværksat i tiden frem til den 29. august 1943.

Politiaktionen mod de danske kommunister i København, Odense, Svendborg, Esbjerg, Aarhus og Aalborg fjernede stort set alle ledende kommunister. Men selv om denne omstændighed selvfølgelig ramte DKP hårdt, så lykkedes det alligevel i løbet af kort tid illegalt at reorganisere partiet. Politiaktionen satte altså ikke kommunisterne ud af spillet, men befordrede tværtimod illegaliseringen af DKP, hvilket betød, at den spirende modstand mod tyskerne blev tilført en politisk og organisatorisk kraft, som skulle få afgørende betydning for, at der efterhånden opstod en slagkraftig dansk modstandsbevægelse.

Men den danske samarbejdsregering søgte med alle "legale" midler at forhindre kommunisterne i at få indflydelse på dansk politik og danske forhold. Den 20. august forelagde justitsminister Thune Jacobsen Lovforslag om Forbud om kommunistisk Aktivitet i Danmark. Lovforslaget blev enstemmigt vedtaget af Folketingets 116 tilstedeværende medlemmer, de tre kommunistiske medlemmer var jo fraværende som følge af deres internering. Loven gav mulighed for at varetægtsfængsle personer, der mistænktes for kommunistisk aktivitet af hvilken som helst art, som måtte rumme en mulig fare for statens og landets sikkerhed. De anholdte og fængslede personer kunne idømmes bøder eller fængselsstraffe fra et til otte år, og desuden kunne alle papirer, dokumenter samt alle finansielle ressourcer, der tilhørte kommunistiske organisationer, beslaglægges.

Det var DKP's formand, folketingsmedlem Aksel Larsen, som undslap politiet og gik under jorden, og som herfra ledede reorganiseringen af partiet. Allerede i juli 1941 udsendte DKP de første illegale løbesedler i masseoplag, i form af "åbne breve til regeringen og rigsdagens medlemmer". Heri kritiseredes den grundlovsstridige behandling af DKP. I september fulgte 'Danske Toner' med de indvendinger imod kommunistloven af 20. august, som interneringen havde forhindret kommunisterne i at fremføre i Folketinget. I oktober begyndte DKP udgivelsen af Politiske Maanedsbreve, som i marts 1942 blev omdøbt til Land og Folk, og som skulle blive et af besættelsestidens største og mest markante illegale blade.

Det bør for fuldstændighedens skyld nok nævnes allerede her, at de danske kommunisters illegale kamp mod samarbejdsregeringen og besættelsesmagten først og fremmest var dirigeret af partiparolerne fra hovedorganisationen i Moskva. Krigen var ifølge kommunistisk opfattelse imperialistisk, hvilket vil sige at den blev udkæmpet for storkapitalistiske og imperialistiske interesser og mål, med den engelske imperialisme som den drivende og aggressive faktor. Men før angrebet på Sovjetunionen den 22. juni 1941 var den altid kontroversielle ildsjæl Aksel Larsen endda gået så vidt, at han direkte gav England skylden for, at tyskerne havde besat Danmark, og i det stykke var han

altså indirekte enig med de tyske militære myndigheder! Men eftersom kommunisternes af Moskva dikterede overordnede politiske opgave var "kampen for freden" og "storkrigens ophør", kunne man derfor ikke støtte hverken Tyskland eller England.

Dagen efter, mandag den 23. juni 1941, var aviserne naturligt nok præget af den tyske invasion af Sovjetunionen. Dagbladet Politiken havde denne kæmpeoverskrift på forsiden:

KRIGEN MOD RUSLAND ÅBNET,

Front fra Ishav til Sortehav

Den tyske Udenrigsminister von Ribbentrop afgav Søndag Morgen ved Daggry Meddelelse om Krigstilstanden

En Proklamation fra Rigskansler Hitler til de tyske Hære om Kampens Indledning.

(Fortsættes i afsnit 32)